

La balandra corsària reusenca Mare de Déu de Misericòrdia (1780)

Salvador J. ROVIRA i GÓMEZ

L'any 1779 els estaments rectors de Reus prengueren la decisió de fer construir una balandra, batejada amb el nom de Mare de Déu de Misericòrdia, per dedicar-la al cors i aprofitar, així, l'oportunitat que els oferia la declaració de guerra a la Gran Bretanya per part de Carles III ja que a més de guanyar, amb aquesta iniciativa, punts davant les autoritats (reberen les felicitacions i agraïments del ministre comte de Floridablanca, en nom del rei, i del capità general comte del Asalto) els podia proporcionar beneficis econòmics (la pràctica del corsarisme sempre s'ha vinculat a circuits comercials) i protegir, alhora, el port de Salou de les depredacions dels corsaris.¹

El tema de la balandra ha estat tractat per l'Analista de Reus el qual, referit a l'embarcació en qüestió, ens ha deixat escrit el que segueix:

«A mediados de este año -1780-, la Balandra Virgen de Misericordia se hizo a la vela pertrechada con catorce cañones de bronce de a doce, dos pedreros y cien tripulantes,

Llevaba su altar propio con la imagen de la Virgen bajo el cuidado del beneficiado Antonio Pons.

El mando y dirección del buque estaba a cargo del patrón Martín Badía natural de Palamós.

Al despedirse para emprender su misión, en las aguas de Salou, toda la población de Reus le dio un saludo de despedida y deseos de próspero regreso.

La empresa había sido por medio de módicas acciones, contribuyen-

---

1. Aquest article ha pogut ser escrit gràcies a la localització de les dues escriptures d'establiment de la societat de la balandra Mare de Déu de Misericòrdia, contingudes en els folis 459 a 466 v. i 535 a 536 del manual notarial núm. 4.955 del notari reusenc Josep Alonso Valdés, servat a l'Arxiu Històric de Tarragona

do al coste de la obra el municipio, los gremios y el comercio, esto es: toda la población.

A más de las ganancias que reportó a sus patronos, pronto coronó de gloria por sus hazañas a la población que le había dado el ser, pues su primer combate fue contra una fragata de la marina real inglesa, la que después de un terrible choque se salvó con bastante trabajo muy maltratada e inservible, en el puerto de Mahón.

Otro sostuvo en las mismas aguas de aquella Isla, con un Cuter de la misma clase y nación, el que después de varias horas de fuego pudo refugiarse en el mismo puerto.

En 22 de junio de 1781 a cuatro leguas de la misma Isla, apresó un Corsario Isleño con su tripulación compuesta de 49 hombres, 6 cañones y 2 pedreros, a más de muchos pertrechos de fusiles y trabucos. El capitán Francisco Hernández fue trasladado a Barcelona.

A los pocos días apresó un pinco Argelino, que fue trasladado a Salou.

Otras muchas proezas efectuó por su intrepidez; pues ninguna otra embarcación se le aventajaba en lijereza y solidez, hasta que concluida la guerra y no sirviendo para el objeto a que se había destinado, sus empresarios lo vendieron después de haber sido suficientemente remunerados.»²

Les paraules d'Andreu de Bofarull ens estalvien les consideracions respecte de l'activitat corsària de la balandra i permeten concentrar l'atenció en aspectes certaments menys bèl·lics i «gloriosos», però no per això menys importants, com són les intencions dels promotors, l'establiment de la societat, el cost i finançament del vaixell, els grups socials que hi participaren o el tipus de contribució econòmica dels partícips.

Les intencions dels promotors

Els promovedors de la balandra declararen, en l'escriptura d'establiment de la societat, que tiraven el projecte endavant per tal com a causa d'estar en guerra Carles III amb el rei d'Anglaterra les costes havien restat desprevingudes dels necessaris auxilis i resguards, i a mercè dels enemics i corsaris, tant dels argelins com dels maonesos, els quals eren els que més mal causaven al comerç reusenc per raó de les preses que feien dels vaixells i les mercaderies, i de l'estorp que produïen a la navegació, al comerç i al transport per mar dels gèneres i efectes tant estrangers com del país; en conseqüència, per evitar els danys, molèsties i sobresalts ocasionats pels corsaris, castigar la insolència i atreviment de què feien gala i també per servir a la Corona, resolien i determinaven armar i mantenir en la mar un vaixell el qual, si bé no seria suficient per destruir i anorrear als enemics, almenys, podria posar fre a llurs insults i atreviments.

2. BOFARULL Y BROCA, Andrés de. *Anales históricos de Reus desde su fundación hasta nuestros días*, II, Reus (Associació d'Estudis Reusencs), 1961, p. 134

Establiment de la societat

La societat de la balandra de la Mare de Déu de Misericòrdia es constituí l'octubre del 1779 davant del notari reusenc Josep Alonso de Valdés.

Per a dirigir l'empresa foren nomenats Pere Aulés i Sebastià Baiget, regidors de Reus; els germans Josep i Francesc de Bofarull, Pau de Miró i Sabater, Josep Janer, Joan Molins, Josep Guardiola, Salvador Prats, Josep Rovellat i Nolla, Joan Boix, Francesc Borràs i Pere Sunyer els quals foren autoritzats pels accionistes per a:

1. Fer bastir el vaixell o comprar-lo ja fet.
2. Elegir i nomenar el capità, oficials i resta de la marineria.
3. Comprar els pertrets i provisions necessaris.
4. Fixar els jornals del capità, oficials i tripulació.
5. Convenir, contractar i vendre les captures.
6. Establir els nòlits de l'embarcació quan així convingués.
7. Vendre el vaixell i el seu armament quan ho consideressin beneficiós.
8. Elegir i nomenar tresorer, comptador i secretari de la societat.
9. Fer el mateix respecte d'altres col·laboradors.
10. Tot allò que creguessin necessari per dur a bon terme l'empresa.

La societat per accions

En instaurar la societat hom convingué constituir-la amb un capital de 30.600 lliures, aportat a base de la subscripció d'accions de cent lliures, mitges accions de cinquanta lliures i quarts d'acció de vint-i-cinc lliures.

Es féu una emissió de 306 accions les quals foren subscrietes per un total de 330 accionistes, segons la distribució següent:

1 accionista de	20	accions =	20	accions
2 accionistes de	10	accions =	20	accions
6 accionistes de	5	accions =	30	accions
4 accionistes de	4	accions =	16	accions
1 accionista de	3,5	accions =	3,5	accions
7 accionistes de	3	accions =	21	accions
4 accionistes de	2,5	accions =	10	accions
10 accionistes de	2	accions =	20	accions
1 accionista d'	1,75	accions =	1,75	accions
19 accionistes d'	1,50	accions =	28,50	accions
64 accionistes d'	1	acció =	64	accions
5 accionistes de	0,75	acció =	3,75	accions
64 accionistes de	0,50	acció =	32	accions
142 accionistes de	0,25	acció =	35,50	accions
330			306	

Els accionistes més nombrosos són els que subscriuen quarts d'acció -142-. Els segueixen els que n'adquireixen mitges i una - amb 64 accionistes en cada cas-. Aquesta participació, la més popular, aplegà 270 accionistes, el 81'81 per 100 del total, i aportà 13.150 lliures, el 42'97 per 100 del capital de la societat.

Els accionistes principals

Dins d'aquest grup situem els accionistes que subscriuen tres i més accions, és a dir, els que aporten 300 o més lliures a la societat.

El lloc més destacat pertany als germans Josep i Francesc de Bofarull ja que invertiren 2.000 lliures o, el que és el mateix, 20 accions.

El segon lloc correspon als subscriptors de 10 accions els quals són Francesc Sunyer i Cia. i Salvador de March i Bellver.

A continuació ve el grup dels que s'obliguen amb 5 accions; dins d'aquest figuren Joan Molins, Joan Boix i Puget, Josep Janer, Francesc Borràs, Pere Milà i Joan Bta. Montagut.

Amb 4 accions participaren Macià Sunyer, Joan de Larrard i Cia., el gremi de blanquers i el de matriculats.

El comerciant Josep Rovellat i Nolla és l'únic que prengué 3 accions i 1/2 acció, mentre l'interès de Pere-Joan Garcia, Pau de Miró i March, Antoni Ayger, Francesca de Nicolau, Bonaventura de March, Saludes i Cia., Francesc Freixa i Domènec Dalmau es decantà per les 3 accions.

Els 21 accionistes d'aquest conjunt adquiriren un total de 110 accions i mitja la qual cosa representa una aportació d'11.050 lliures equivalent al 36'11 per 100 del total.

Dins d'aquest grup hom pot trobar la crema de la noblesa reusenca d'alleshores; així, veiem que hi figuren els germans Bofarull, Salvador de March i Bellver, Pau de Miró i March, Francesca de Nicolau i de Miró, Bonaventura de March i Santgenís, Pere-Joan Garcia i Francesc Freixa i Veciana, com també homes de negocis tan acabats com eren Francesc Sunyer, Joan Molins, Josep Janer, Francesc Borràs, Pere Milà, Macià Sunyer i Joan Larrard.

Els accionistes mitjans.

Considerem com a mitjans els qui subscriuen entre una i dues accions i mitja.

El grup capdavanter, el de 250 lliures, està integrat per Cristòfol Baiget i Cia., Marià Garriga i Cia., Nicolau Albanès i Nadal i la raó social Gatell i Juncosa.

Hi participaren amb dues accions un total de deu persones i societats: Salvador Prats, Mercader i Guardà, Pere Cabestany i de Barberà, Benjamí Tresca, Francesc Carreres, Joan Bages, Dr. Salvador Salas, Miquel Valls, Francesc de Miró i Roig i Antoni Carreres i Pallarès.

D'una acció i tres quarts només hi ha un accionista: Joan Claveria.

Les aportacions de 150 lliures són 19 i pertanyen, respectivament, a Francesc-Antoni Nadal, Josep Pàmies, Dr. Antoni Pastells, Ramon Ramon i Cia., Pau Elies, Joan Querol, Josep Gual, Josep-Francesc Serra, Josep Salvador, Joan Tassi, Cases, Estalella i Cia., Josep Salvat i Carres, Dr. Lluís Mariner, Jeroni Gil, Josep Sardà i Padreny, Josep i Sebastià Baiget, Antoni Clariana i Carreres, Felip Font i el Dr. Antoni de Gaval·là.

Els 64 accionistes amb una sola acció són: Bonaventura Bofarull, Baltasar Gil, Josep Miró i Pedrol, Maria Anna Molins, Manuel Vignau, Joaquim Genovès i Riba, Josep Baduell, Antoni Cassot, Joan Pàmies, Eudald Capdevila, Domènec Gual, Josep Pla, Francesc Rocamora, Francesc Grau, Sebastià Cardona, Josep Batlle i Gil, Antoni Sanmartí i Creus, Josep Bages, Jaume Freixa, Joan Cabrer, Josep Salvat i Farnós, Tomàs Cailà, Ignasi Espasa, Pere Vidal, Jaume Cungs, Gracià Duran, Pere Pla, Josep Gatell, gremi de boters, Francesc Mercader, Joan Bofarull, Domènec Vila, Dr. Josep Grases i Sabater, Pere Manresa, Bonaventura Sabater, Josep Bonet, Joan Baptista Sivera, Pere Aulés, Josep-Pasqual Molosino, Joan Freixa, Manuel de Valle, Joan Virgili, Joan Pages, Josep Carey, Antoni Sardà, Dr. Josep de Miró i Bové, Dr. Jaume Martín i Coll, Pau Màdico, Francesc Salvat, gremi de pellaires, Jaume Borràs, Ramon Monté i Freixa, Antoni Aixemús, Rosa Simó i Sabater, Jeroni Clariana, Tomàs Quer, Josep Cases, Francesc Martí, Joan Sardà, Maria Boronat, Jeroni Torner, Antoni Morell i Folch, Francesc Ayguals i Baltasar Capdevila.

Els components d'aquest segon grup d'accionistes, especialment els que subscriuen dues i més accions, també ocupen llocs importants en la vida econòmica i social reusenca.

En conjunt, aquests 98 accionistes, desemborsaren 12.425 lliures la qual cosa els permeté adquirir 124 accions i un quart d'acció, és a dir, el 40'60 per 100 de la societat.

Els petits accionistes.

Són aquells que s'obliguen respecte d'un a tres quarts d'acció. Constitueixen el nombre més elevat d'accionistes ja que, plegats, sumen 212 partícips, o el que és el mateix, el 63'93 per 100 del total.

D'entre ells, els més destacats són Francesc Ballester, Joan Estaper, Benet Rubió, Josep Ortega i Gregori Alonso de Valdés per tal com prenen tres quarts d'acció cadascun.

Els accionistes d'aquest grup es divideixen en tres sots-grups, segons que la seva inversió en l'empresa sigui de 75, 50 o 25 lliures. El primer -5 accionistes- és el menys nombrós, el segon -64 accionistes- ocupa la posi-

ció intermitja,³ mentre que el tercer -142 accionistes- és el més nodrit.⁴

Els 206 accionistes d'un quart d'acció i de mitja acció tenen la virtut de convertir una empresa que per als grans accionistes podia ser només una operació econòmica o una bona manera de fer mèrits davant la Corona -al cap i a la fi, un negoci de promoció- en un fet col·lectiu i en bona mesura altruista i patriòtic ja que, per a molts d'aquests accionistes, desprendre's de 25 o 50 lliures suposava molt més esforç que per als Bofarull i els March invertir-ne un miler.

---

3. Antoni Carreres i Mercader, Benet Ferrer, Miquel Rueda, Rafael Verniès, Pere Aixemús, Pau Reinalt, Tomàs Cerdà, Pau Torroja, Manuel Voltas, Joan Blei, Jaume Vidal, Josep Argilaga, Olaguer Fortuny, Francesc Pérez, Josep Vilà, Joan Cuchí, Pau Simó, Josep Magrinyà, Josep Serra, Francesc Buscàs, Narcís Marc, Josep Mercader, Marià Grau, Joan Grau, Francesc Gusí, Sebastià Vidal, Josep Duran, i Gaudis, Esteve Gil, Felip Marrugat, Josep Macaya, Jaume Reixac, Josep Espina, Pere Gay, Pere Serra, Francesc Gaspar, Josep de Barberà, Josep Martí, Esteve Pinyol, Josep Torrens, Josep Vidal, Francesc Vallès, Vicenç Figuerola, Antoni Plana, Pau Jardí, Josep Antoni Miralles, Sebastià Torroja, Joan Vilà, Josep Anguera, Rafael de Barberà, Joan Macaya, Maria Mestres, Pere Carreras, Josep Grases i Alegre, Marià Grau, Joan Barber, Francesc Casanoves, Josep Farré, Josep Gil, Francesc Comes, Francesc Gidert i de Campo, Francesc Carbonell, Dr. Josep Rabassa, Josep Biscarrues i Francesc Terrafeta

4. Vicenç Jorba, Francesc Ferrater, Jaume Iborra, Pere Tell, Bartomeu Pujol, Manuel Cudé, Joan Elies, Josep Prous, Josep Ballester, Joan Baptista Ferrando, Joan Font, Jaume Clariana, Francesc i Josep Odena, Jaume Guinart, Josep Corbella, Didac Vilanova, Antoni Andreu, Josep Sardà, Joan Font i Farré, Tomàs Costas, Josep Prats, Bonaventura Llorens, Josep Bartolí, Francesc Llaboré, Josep Sans, Antoni Civierí, Antoni Faixes, Joan Ballvé, Joaquim Prats, Francesc Gaiget, Joan Foguet, Jaume Estepà, Gabriel Roig, Josep Arandes, Pere Marias, Miquel Llagostera, Manuel Parés, Miquel Arandes, Antoni Mariner, Manuel Benet, Domènec Bonany, Pau Cailà, Francesc Padrines, Jaume Sitory, Pau Guasc, Gabriel Espinós, Antoni Cailà, Antoni Amat, Ramon Font, Jordi Correig, Dr. Tomàs Figuerola, Francesca Amat, Joan Cardenas, Francesc Martí, Antoni Ciurana, Pere Llopart, Josep Colom, Pere Selma, Josep Mates, Francesc Gallissà, Baldiri Ribot, Ramon Palliser, Pau Estapar, Magí Arbonès, Ramon Ramirez, Antoni Llusà, Francesc Hernàndez, Sebastià Bosc, Francesc Domènec, Lluís Gornals, Tecla Simó, Miquel Aixelà, Carles Bofarull, Tomás Freixa, Josep Tarrac, Dr. Francesc Ferran, Josep Pàmies, Josep Català, Antoni Estivill, Jordi Anguera, Tomàs Tarragó, Joan Soler, Josep Duboy, Joan Mestre, Gaspar Bellver, Pau Miró i Verges, Francesc Gil, Vicenç Sable, Josep Cardona, Bernat Arandes, Joan Ferrando, Tomàs Font, Francesc Gaitart, Josepa Jové, Joan Ballester, Josep Anfruns, Maria Bages, Josep Carbonell, Dr. Ramon Cases, Josep Balart i Oriol, Josep Roger, Francesc Marçà, Dr. Josep Batlle, Josep Garrell, Josep Barber, Joan Miralles, Josep Verdola, Salvador Pons, Francesc Fexó, Joan Torres, PAu Ribas, Pau Salveny, Jaume Selma, Bartomeu Mestres, Pere Vilà, Ignasi Llanes, Antoni Blanger i Baiget, Joan Pallarès, Josep Gras, Antoni Figueres, Josep Aixelà, Ambrós Sangenis, Manuel Save, Baptista Maseres, Joan Vilanova, Dr. Ramon Martí, Pere Amorós, Francesc Carbonell, Domènec Torrabadell, Pau de Barberà, Pere Fàbregues, Josep Bové, Francesc Salvador, Jaume Bellmunt, Joan Monseny, Francesc Martí i Pau Valls.